

Kovács Sándor

Félúton¹

„Kivezérellek benneteket a népek közül, összegyűjtelek minden országból és visszaviszlek saját földetekre. Akkor majd tiszta vizet hintek rátok, hogy megtisztuljatok minden tisztátalanságtól, s minden bálványtól megtisztítalak benneteket. Új szívet adok nektek és új lelket oltok belétek, kiveszem testetekből a kőszívet és hússzívet adok nektek. Az én lelkemet oltom belétek és gondoskodom róla, hogy parancsaim szerint éljetek és szemetek előtt tartsátok törvényeimet és hozzájuk igazodjatok.”

(Ez 36,24–28)

Kedves Testvéreim!

Minden napomat úgy kezdem, hogy elolvasok néhány szentírási verset az Óvagy az Újszövetségből, aztán leülök a számítógép elé, hogy megválaszoljam leveleimet. Ha mindezzel végeztem, talán még szörfözök egyet a neten. Nemrég ugyanígy tettem, bekapcsoltam a kedvelt keresőmotort, a Google-t és bepötyögtem a következő szót: vallásszabadság. 0,30 másodperc keresés után a gép kidobott 96 700 találatot. Első volt a Wikipédia, aztán nem kis büszkeségemre és meglepetésemre a következő címszavak sorakoztak egymás alá (ne essenek kétségbe, nem sorolom föl mind a kilencvenhatezerhét százalékot): *A vallásszabadság első kinyilvánításának 450 éves évfordulójára emlékeztek az unitáriusok; A vallásszabadság napjává nyilvánította január 13-át a Parlament; Erdély a vallásszabadság bölcsője; Brüsszelben emlékeztek meg az erdélyi vallásszabadságról; Iohannis és a vallásszabadság stb.*

Tele van a virtuális világ az unitáriusokkal és a vallásszabadsággal – állapítottam meg elégedetten a tényeket. Belefárad az ember a sok cikk és tudósítás elolvasásába, s ha arra is vállalkozik, hogy a *vallásszabadság kapcsolódó keresései* által megadott címszavakat is végigböngéssze, hát oda a drága nap, még szeren-

¹ A Magyar Unitárius Egyház Képviselő Tanácsa által a 2018., jubileumi esztendőben meghirdetett beszédpályázatának megosztott első helyezett beszéde.

cse, hogy egyházi kötelességeim elszólítottak a gép mellől, indulnom kellett Kolozsvárra. Tordán valamiért a forgalmat elterelték, és nem a megszokott terelőúton, hanem a városon kellett áthaladnom. A katolikus templom környékén, tudják, ott a körforgalomnál, óriási dugó és újabb elterelés, ezúttal a városba irányítottak vissza. Már éppen fekete gúnyámhoz nem illő szavakat kezdtem mondani, amikor bearaszoltunk a templom mellé, és menetirányt megpillantottam a vallásszabadság emlékművét. Nem tudom, Illyés Gyula mit érezhetett *A reformáció genfi emlékműve előtt* megállva, én ültömben is alaposan meghatódtam. A szobron megcsillant a napfény, és gondolataim fokról fokra szálltak, aztán szárnyaltak, s az út Kolozsvárig nem csendes dohogás, hanem áldott elmélkedés volt.

Legelőször is reggeli, napi olvasmányom, Ezékiel próféta tanítása jutott eszembe (Ez 36,24–28): „Kivezérellek benneteket a népek közül, összegyűjtelek minden országból és visszaviszlek saját földetekre. Akkor majd tiszta vizet hintek rátok, hogy megtisztuljatok minden tisztátalanságtól, s minden bálványtól megtisztítalak benneteket. Új szívet adok nektek és új lelket oltok belétek, kiveszem testetekből a kőszívet és hússzívet adok nektek. Az én lelkemet oltom belétek és gondoskodom róla, hogy parancsaim szerint éljetez és szemetek előtt tartsátok törvényeimet és hozzájuk igazodjatok.”

Elgondoltam, mit érezhetett a próféta, amikor Júda vezető politikusaival együtt az első deportálások alkalmával elhurcolták Babilonba. Minden bizonynyal saját bőrén tapasztalta meg a szétszórtság s a kisebbségi lét nyomorúságait és áldásait. A deportáltak lelkében egy ideig talán még élt a hazatérés reménye, de egy évtized múltán a Kébár folyó partján már csak sírni tudtak, elsiratni végérvényesen Jeruzsálemet. (Zsolt 137,1–6)

Torda és Kolozsvár között félúton azon merengtem, Testvéreim, hogy nemzetünk és egyházunk hány babiloni fogságot élt át történelme során. Tordán még a vallásszabadságért lelkesedtem, és meghatódtam nagyszerű eleink immár 450 éves dicső tettén. Aztán a próféta eszembe juttatta, hogy hány sarkába szóráttunk szét a világnak, hogy mit jelent a kisebbségi lét, a kiszolgáltatottság. Hej, be kár – sóhajtottam –, hogy mind nemzeti, mind vallási szempontból a kisebbségek, a szétszórtak csoportjához tartozunk. Be keserű, Istenem, a többség igazsága, sorsunk a felmorzsolódás, mert a többség kultúrájának fogságába kerültünk, s már-már búnak is eresztettem a fejem, mert jó magyar emberként búsulni tudunk a legjobban. A Feleken haladtomban elsirathattam volna végérvényesen Tordát, a mi Jeruzsálemünket; de gondolatom madárszárnyon tovaröppent, és hirtelen felismertem, hogy a mi Jeruzsálemünket nem kell elsiratni, mert az az áldozatnak és a győzelemnek, Isten irántunk való jószágos szeretetének

a színhelye. Zsigereim mélyéig éreztem, hogy Istennek gondja volt és gondja van ránk.

Lassan ereszkedni kezdetem Kolozsvár felé, a hegyről megpillantottam a várost, de nem sírtam, mert tudtam, hogy Isten szól, biztató szava hangzik felém.

Íme, Testvéreim, Isten biztató jelenlétének első bizonyossága: egybegyűjtött minket. A prófétának adott ígéletben, amint hallhattátok, az is benne volt, hogy Isten összegyűjti a szétszórtakat, és országot, földet ad a gyermekeinek (Ez 36,28). Ezerszáz esztendeje, vagy még annál is több, hogy Isten földet és országot adott nekünk, s 450 éve, hogy a világnak ezen szegletében egyházunk megszületett, és azóta is itt éli mindennapjait – ahogy lehet. Isten a megmondhatója, hogy hányszor tizedelték meg templomainkat és híveinket, kész csoda, hogy egyáltalán vagyunk. És vagyunk, és összegyűjtöttünk, hogy a hitszabadság és a keresztény egység jegyében ünnepeljünk. Nagyon szeretem, amikor családunk minden tagja a nagy ünnepeken együtt ül le a terített asztal mellé. Most úgy érzem magam, drága Testvéreim, hogy veletek és minden hittestvéremmel együtt ülök egy hatalmas, gazdagon terített asztalnál.

Az asztalhoz tiszta kézzel ülünk, jó az Isten, hogy nem csak egybegyűjt, de meg is tisztít. „Tiszta vizet hintek rátok, hogy megtisztuljatok” – mondja a próféta. Bízunk a tudós egzegétákra, és kinek-kinek egyéni hitére, hogy a kereszttség előképéről vagy jellegzetes zsidó rítusról van szó a szövegben (szerintem ez utóbbi). A lényeges az, hogy Isten egybegyűjtött és megtisztít. Megtisztítja gondolatainkat, eloszlatja előítéleteinket, ledönti bálványainkat. Egyik igen kedves bálványunk, legalábbis nekünk, lelkészeknek, látható egyházunk, intézményünk. Ej, be sokszor esünk abba a hibába, hogy az intézményt imádjuk, pedig az imádat azt illeti meg, aki mögötte és fölötte van. Nem az esperesekre és nem is a püspökre gondolok, hanem egyetlen Istenünkre. Büszke vagyok arra, hogy 450 esztendeje a mi egyházalapítónk sugalmazására mondották ki és iktatták törvénybe Tordán – a világon leges-legeslegelőször – a vallásszabadság nemes eszményét. A túlzott büszkeség előítéleteket szül, gyorsan meg is kérdezem magamtól és tőletek, Testvéreim, hogy mi hol voltunk 450 évvel ezelőtt? Ott voltunk Isten tervében, örökké tartó kegyelmében és szeretetében. Ne feledkezzünk meg azonban arról, hogy nem a mi érdemünk, hogy annyi balsors után „él magyar, s áll Torda még”, hanem a jóságos Istené.

Bizony jóságos az Isten, hogy nem ekléziáink lélekszámát, nem a templomlátogatásról készült statisztikákat nézi, hanem cselekedeteinket. Bizony nagy az ő kegyelme, hogy nem felekezeti és nemzeti hovatartozásunk arányában üdvözít, hanem végtelen szeretetéből.

Úgy érzem, Testvéreim, hogy minket, a huszonegyedik század keresztényeit (unitáriusait) meg akar változtatni az élet adója és Ura. De nem azért, hogy egy akol és egy pásztor vagy egyetlen politikai párt legyen a világon, hanem sokkal inkább azért, hogy ne szájunkkal, hanem szívünkkel kötelezzük el magukat a vallásszabadság és az egység eszméje mellett.

Mindennap azt halljuk, hogy meg kell változnunk, és jobbnál jobb módszereket ígérnek csodadoktorok és sarlatánok az átalakuláshoz. Keleti misztika és nyugati technika között sántikálunk, pedig tudjuk, hogy életünk megváltozását senki mástól, csak Istentől és önmagunktól remélhetjük, s mert Istennek terve van velünk, ezért fájdalmas műtétet hajt végre rajtunk. Új szívet ad. A kőszív helyébe érző szívet kapunk. Ne áltassuk magunkat azzal, hogy nincs kőből a szívünk. A kőszív sem mentes az indulatoktól, az érzelmeiktől, íme a kőszív néhány jellemzője: tompaság, tunyaság, kicsinyhitűség, közömbösség, ingerültség, szűkeblűség, fősvénység stb. Milyen szív dobog bennünk, olyan-e, mint Baradlay Kázmérban? Vajon fejünkre olvassák-e bűneinket:

„Segítetted-e a nyomorultat? Nem! Fölemelted-e az elesettet? Nem! Oltalmazója voltál-e az üldözöttnek? Nem! Hallgattál-e a kétségbeesők könyörgéseire? Nem! Kegyelmeztél-e a meggyőzötteknek? Nem! Szeretettel fizettél-e a szeretetért? Nem! nem! és mindörökké nem! (...) A kripta vasajtájának dördülése zárta be a ceremóniát.” (Jókai Mór: *A kőszívű ember fiai*. [Temetési ima])

Kőszívvel kényelmesen lehet élni, nem zavar, de nem is indít cselekvésre. Kőszívvel is lehet bárki vasárnapi keresztény. A kőszív birtokosa úgy gondolja, hogy mindent megadott Istennek, és cserébe elvárja, hogy Isten is megadjon neki mindent. Ezzel szemben a hússzív érző szív. Íme néhány jellemzője a nem kőszívű embernek: nyitottság, jóra való serénység, nyugodtság, bizalom, türelem, bőkezűség. Az új szív cselekvésre készítet, együttérzésre, könyörületre indít.

Érző szívű Testvéreim! Az új szívvel Isten önmagát adja: vonásait arcunkon, Lelkét a lelkünkben hordozzuk, és valami végérvényesen megváltozik. Az új szív birtokosának nem teher Isten törvényei és rendelkezései szerint élni, és természetes a különböző nyelv, vallás vagy nemi orientáció tisztelete. A szívben és lélekben megújult ember türelmes, megbocsátó; sem szokásait, sem politikai meggyőződését, sem vallását, sem hagyományait nem kényszeríti rá senkire.

Egy 18. századi református prédikátor, aki amúgy sokat hadakozott az unitáriusokkal, így vall egyik prédikációjában: „Ne gondolkozzék pedig úgy senki, hogy ez a *mutua tolerantia*, egymásnak eltűrése csak az apostolok idejébéli ekléziára tartoznék, mert a mai keresztényekre is szintén úgy tartozik.” (Nádudvari Péter: *Prédikációk...*)

Apor Péter (1676–1752) erdélyi katolikus emlékiró így vall ifjúkoráról: „Nem vala inter privatos religionis respectus, az akár katolikus, akár kálvinista, akár unitárius, és ha találatott magyar, csak emberséges ember volt, egyaránt szerették magokat, együtt vigadtanak; sőt a házások között is nem vala respectus religionis, ugyanis Bethlen Gergelynek katolika felesége vala, Apor István katolikus, az felesége kálvinista, Gyulaffi László katolikus, az felesége unitária, Thoroczkai István katolikus, az felesége kálvinista [...] Nem vala az házások között is az religióból semmi visszavonás; ha egyik házban szentmise volt, az másikban könyörgés; nézd meg, kérlek, ma a religióért is úgy nézik egymást, mint két ellenség. Az más vallású embernek adjon Isten Szentlelket, hogy jöhessen az igaz hitre; személyiben miért lehessen ellenségem, nem látom, sőt az igaz katolika anyaszentegyház azt tartja, hogy mi katolikusok az olyanokhoz legyünk szeretettel.” (Apor Péter: *Metamorphosis Transylvaniae*) [Köszönet Markó Bélának a *Tornyok a vízben (Erdélyi valóságirodalom)* c. remek írásáért. In: *Élet és Irodalom*, LXII. Évfolyam, 22. szám, 2018.]

Egymás elfogadása, a másik (vallás)szabadságának tiszteletben tartása Isten szerint való.

Lassan begurultam Kolozsvárra, behajtottam a patinás János Zsigmond Unitárius Kollégium udvarára. Megállítottam a motort, zsebembe csúsztattam a slusszkulcsot, és komótosan elindultam a lépcsőn. Fölfelé!

Ámen.